

Van celliste tot consultant

C. van Ophem

door Guido van Oss

(Xiaojia Xu: Chinees zondagskind)

Celliste en consultant Xiaojia Xu werkt en woont in Hilversum. Op zestienjarige leeftijd, in 1989, werd ze prijswinnares op het Nationaal Cello Concours van China. Ze vervolgde haar studie als celliste in Peking, Nederland en de Verenigde Staten. Tijdens het staatsbezoek van Koningin Beatrix aan China in 1999 zorgde Xu voor Holland Promotie op de Chinese radio. Momenteel probeert Xu een uitwisselingsproject van belangrijke muziekgezelschappen naar en van China tot stand te brengen.

In een flitsende, felrode blouse, verder in het zwart gehuld, met een cello die groot afsteekt tegenover haar ranke lijf: zo'n tienmaal per jaar treedt Xiaojia Xu als celliste op in diverse zalen in Nederland. Optredens die vooral ontroeren door haar performance. In Xu's mimiek, uitstraling en spel kun je een mix van schijnbaar totale ontspanning, kinderlijk geluk en hectisch aandoend geschud ontwaren. Het dient allemaal het hogere doel: een begeistertend, bij tijden adembenemend concert met enkele droogkomische, hilarische momenten. De ontvangst op het kantoor van Coryphée BV is allerhartelijkst. De roem kleeft Xiaojia Xu niet aan, ze blijft er uiterst nuchter onder. Rustig overweegt Xu haar antwoorden, die er meestal in goed Nederlands uitkomen, vaak zelfs scherp en doeltreffend geformuleerd.

Communistische fantasie

Xiaojia Xu werd in 1972 geboren in Peking. Al vanaf haar vierde levensjaar speelde ze piano. Op haar negende begon ze haar studie aan het conservatorium en speelde ze naast piano ook cello. Vanaf die tijd woonde ze op de universiteitscampus. Dat ze al zo vroeg loskwam van haar ouders ziet Xu als een voordeel. "Dat maakt het nu makkelijker ver van huis te leven. Ik voelde me in Peking zelfs bevoorrecht tegenover veel klasgenoten omdat ik toch nog op mijn ouders kon terugvallen als ik bijvoorbeeld ziek was. Andere kinderen woonden zo ver van hun ouders dat ze die maar één of twee keer per jaar konden opzoeken." Omdat Xu aanvankelijk twee instrumenten bespeelde was er wat dat betreft sprake van een dubbele studiebelasting. "Sowieso vergt een conservatoriumopleiding veel tijd. Niet alleen moet je iedere dag uren oefenen, maar ook moet je de rest van het onderwijsprogramma volgen: muziektheorie, kunstgeschiedenis, kennis over de talen en culturen van het buitenland. Voor spelen, zwemmen of lezen bleef haast geen tijd over.

Het grote tekort aan vrije tijd en vakanties vond ik het minst prettige aan mijn conservatoriumopleiding."

Xu meent dat ze geluk heeft gehad dat ze in haar jeugd al vroeg kennismaakte met het buitenland. "Op mijn elfde mocht ik een maand naar Noord-Korea. Ik verbaasde me erover dat het zo dichtbij toch zo anders kon zijn. Het leven was daar veel armer en strenger dan in Peking." In 1988 was Xu anderhalve maand op tournee in Italië en Zwitserland. "Al de rijkdom die ik daar aantrof, leverde opnieuw schokkende ervaringen voor mij op. Vooral Zwitserland zag ik als een droomland in de communistische fantasie. Ik dacht dat dit de eindfase van het communisme zou moeten zijn: een land zonder arme mensen, zo mooi, schoon en gastvrij! Een land waarin iedereen doet wat hij wil. Door al deze buitenlandervaring ging ik grondig nadenken: wat moet ik leren, welke keuzes moet ik maken."

Nadat ze in 1992 als celliste summa cum laude afstudeerde aan het Centrale Conservatorium van Peking vervolgde Xu haar studie in 1995 in het buitenland. Ze wilde naar de Verenigde Staten, maar het was moeilijk om daar binnen te komen. De keuze viel uiteindelijk op Nederland omdat ons land beurzen voor Chinese studenten beschikbaar stelde. "Mijn wens om naar het buitenland te gaan kwam voort uit het makkelijke leventje dat ik in Peking leidde. Ik had meer uitdagingen nodig om tevreden te zijn, wilde meer van de wereld zien en begrijpen. Vooral door de buitenlandervaringen in mijn jeugd en het lezen van veel boeken was ik geïnteresseerd geraakt in buitenlandse culturen en mensen. Ik wilde voelen hoe het zou zijn om dezelfde activiteiten die ik in China had, in het buitenland te ondernemen."

Koningin Beatrix

Na de uiterst succesvolle afronding van haar studie in Nederland bleef Xu niet in de muziekwereld hangen. Ze wilde ook andere kwaliteiten >

van zichzelf ontwikkelen. Xu verwierf de opdracht om vanuit haar werk bij Radio Nederland Wereldomroep aan Holland Promotie te gaan doen rondom het officiële bezoek van Koningin Beatrix in 1999 aan China. De gedachte was, om via diverse grote Chinese radiostations verschillende programma's uit te zenden over Nederland. Geen eenvoudige opgave in een land waar media in handen van de overheid zijn en streng gecensureerd worden. Aandacht voor het buitenland wordt door de Chinese overheid al gauw als politieke propaganda opgevat. Het voorstel om een reeks programma's over Nederland uit te zenden moest door een grote hoeveelheid officiële instanties worden getoetst. "Het is belangrijk om te weten welke regels er bij deze censuur gelden. Via mijn vrienden, kennissen en familie beschik ik over een uitvoerig netwerk. Je moet intensief met die contacten optrekken, alsof het je eigen familie is. Je ontwikkelt een goed diplomatiek gevoel voor de manier waarop je bepaalde mensen moet aanspreken om iets te kunnen bereiken. Wanneer je dat niet goed in de vingers hebt, krijg je immers geen deal. De gouden regel bij alle contacten die ik heb, is dat ik van het begin tot het einde eerlijk en betrouwbaar ben."

De Nederlandse muziekweken werden drie jaar lang drie à vier keer per jaar gedurende twee weken uitgezonden, steeds gaat het om zo'n twee uur 'Nederland' per dag op *prime time*. De uitzendingen vonden plaats bij enkele grote Chinese radiostations die in totaal zo'n negentig miljoen reguliere luisteraars hebben. Het programmamateriaal is volledig door Xu samengesteld, dat wil zeggen de selectie van bruikbare cd's en de toelichtende teksten. De presentatie gebeurt echter door de presentatoren van de radiostations zelf. "In deze programma's moet de muziek centraal staan, anders komen ze niet door de censuur. Daaromheen kan ik dan informatie geven over de economie,

geschiedenis en cultuur van Nederland. Die informatie gaat bijvoorbeeld over landbouw, waterbeheer, bloementeelt, handel en zeevaart. Het is noodzakelijk ook een beetje over het politieke systeem in Nederland uit te leggen, omdat veel Chinezen bijvoorbeeld niet begrijpen dat zo'n modern land nog een vorstenhuis heeft." Verder worden belangrijke Nederlandse kunstschilders als Rembrandt, Vermeer en Van Gogh genoemd. Ook wordt bijvoorbeeld verduidelijkt dat elektronicagigant Philips geen Amerikaans maar een Nederlands bedrijf is."

Aan voor China omstreden onderwerpen als het homohuwelijk, euthanasie, het strafregime, de mensenrechten of de persvrijheid en vrijheid van meningsuiting waagt Xu zich niet. "Natuurlijk vind ik die censuur lastig maar ik weet precies waar de grens ligt. Als ik daaroverheen ga, heb ik een volgende keer geen schijn van kans meer."

400 miljoen luisteraars

In haar werk heeft Xu veel baat bij haar conservatoriumachtergrond. "Daardoor weet ik veel over cultuurgeschiedenis en muziek. Dat helpt mij om de juiste beslissingen te nemen over programmaplannen en de smaak die uiteraard moet aansluiten bij de doelgroep waarvoor je uitzendt."

Een bijzonder voorval dat Xu meemaakte betrof de keuze van een Chinese radioprogrammamaker die per se een bepaald liedje van de Nederlandse popgroep Doe Maar wilde uitzenden. "De titel van het liedje dat hij wilde uitzenden, luidt: 'Je loopt je lul achterna.' Ik moest keihard lachen dat hij voor dat liedje had gekozen want zo iets op de Chinese radio uitzenden is absoluut ongepast. Ik adviseerde de programmamaker een ander liedje te kiezen, 'anders ben ik bang dat je je baan kwijtraakt.' Hij reageerde verbaasd toen ik de titel vertaalde: 'Hoe kunnen Nederlanders zo iets in de wereldwijde verkoop doen?'"

In 2002 wint Xu twee prijzen voor de programma's van de Nederlandse muziekweken op het Radioconcorso van het Shanghai Internationaal Muziekfestival. De internationaal samengestelde jury prijst de originaliteit en de artistieke en technische kwaliteit van Xu's programma. Ook weet ze in 2002 verschillende semi-live uitzendingen van het North Sea Jazz Festival in China te arrangeren, met een bereik van zo'n 400 miljoen luisteraars. Een jaar later scoort Xu nog een andere primeur: Chinese journalisten van de Beijing Broadcasting Corporation Group krijgen een intensieve training van Nederlandse journalisten. "Zij gaven uitleg hoe journalisten in het Westen werken en wat belangrijke verschillen zijn tussen het Chinese en het Westerse systeem. Uiteraard lag deze training gevoelig. Normaal deleger ik wel taken, maar bij dit project hield ik vanwege die gevoeligheid alles in eigen hand."

Momenteel is Xu bezig om naast de radioprogramma's ook een uitwisseling van belangrijke muziekgezelschappen naar en van China tot stand te brengen. De financiën vormen een probleem. Westerse musici zijn commercieel gezien voor een land als China veel te duur. Alleen met forse subsidies van Nederlandse overheid en bedrijfsleven zijn uitwisselingen van grote muziekgezelschappen mogelijk.

Celloconcerten en pr-activiteiten

Welke belangen worden nu uiteindelijk gediend met al deze Holland Promotie? Het kost Xu weinig moeite het nut en de noodzaak van haar pr-activiteiten te onderbouwen. "Als bedrijven van een land zich in een ander land willen vestigen is promotie vereist. Je moet allereerst ten minste een goede eerste indruk achterlaten. Er moet over en weer eerst een veilig gevoel ontstaan, daarna kun je pas vertrouwen ontwikkelen en kan het andere land pas openstaan voor meer. De top van de Europese cultuur is in China te weinig zichtbaar. Bovendien is daar meer aandacht voor Duitsland en

Frankrijk dan voor Nederland. Juist daarom is het zo belangrijk dat Nederland zich in China van zijn allerbeste kant laat zien. Voor betere wederzijdse betrekkingen is goede positieve kennis van Chinezen over Nederland cruciaal." Ook voor China is het volgens Xu van groot belang om Nederlandse bedrijven binnen te halen. "Diverse grote concerns, zoals Philips, hebben zich inmiddels al jaren in China gevestigd. Op dit moment is het vooral belangrijk dat er zich ook middelgrote bedrijven vestigen die hoogwaardige technologische kennis meebrengen die in China nog in ontwikkeling is. Te denken valt aan bedrijven op het gebied van waterbeheer, milieu, levensmiddelen en zelfs het bank- en verzekeringswezen. China moet nog verder moderniseren. De technologie loopt in veel bedrijven nog twintig tot dertig jaren achter."

Xu vindt het teleurstellend dat er nog altijd veel Nederlandse bedrijven falen als zij zich in China proberen te vestigen. "Bedrijven bereiden zich vaak slecht voor en nemen te veel risico's. Ze moeten intensiever contacten onderhouden met de deskundigen en officials ter plaatse." Naast haar werk als consultant geeft Xu jaarlijks zo'n tien uitvoeringen als celliste, die veel voorbereiding vergen. "Ik vind beide taken leuk om te doen. Het betreft soms concerten maar meestal solo-uitvoeringen en kamermuziek. Ook treed ik op onder begeleiding van piano of in een trio met een pianist en violist. Bij een concert speel je het werk van een componist. Dat doe je wel in je eigen stijl, maar het is toch minder creatief dan mijn beroep als adviseur en consultant. Daar ervaar ik meer vrijheid in om zaken met elkaar te combineren. De kracht zit hem bij mij in het contact met mensen. Dat is niet overdreven makkelijk voor me, maar ook niet erg moeilijk. In je werk moet je je sterke punten tot uitdrukking kunnen brengen. Voorlopig vind ik het prettig beide functies met elkaar te combineren, ik kan daar geen keuze in maken." 友